

050/3 ERDALSVASSDRAGET

FYLKE: Hordaland

Kommune: Eidfjord og Ullensvang

Nedbørfelt: 71 km²

Toppunkt: 1649 moh.

Utløpspunkt: 0 moh.

Marin grense: 110 moh.

Kraftpotensial: 189 GWh (felles med Bjotveitelvi)

SP-kategori: III

Økonomiklasse: 5

Naturgeogr. region: 35c, 37b

Vassdraget ligger på sørsiden av Eidfjorden med utløp i fjorden ved Erdal ca 4 km vest for Vik. Det er nabovassdrag til Bjotveitelvi, som også vurderes i Verneplan IV. I sør ligger Kinso som tidligere er gitt varig vern.

Klimaet er subkontinentalt. Årsnedbøren i lavlandet ligger rundt 1000 mm, mens den i høyereliggende områder er ca 1200. Området ligger i regnskyggen av høye fjell i ytre fjordstrøk.

Hovedvassdraget er orientert sør-nord i et høyfjellslandskap med rolige former i sør, men som i nord har et noe villere preg. Her ligger Sovarenuten som er høyeste topp. Områdene øst og vest for hovedvassdraget blir drenert av sideelver som i varierende grad har skåret seg ned i landskapet. Sideelva i sørvest er mest imponerende, og turistforeningens sti fra Kinso til Dalamot følger dette dalføret. Dalamot ligger innerst i hoveddalføret som med unntak av noen få partier har lite fall. Den åpne og vide dalbunnen er rik på myrer og Storelvi har et spennende løp med bl.a. meandrer. Like under skoggrensen ligger Busetevatnet som er den største innsjøen med et areal på nesten 0,5 km². To større sidebekker fra vest slutter seg til vannet på begge sider av setra Busete. Vetlevatnet er et lite vann som står i forbindelse med Busetevatnet gjennom en kanal. Ca 2 km nedenfor utløp av Busetevatnet ligger Erdalsstølen, og like nedenfor denne kommer Geitelvi fra øst. Dette er det største sidevassdraget der elva følger den vide og åpne Spannsdalen. Et lite stykke nedenfor samløpet faller elva først kraftig, seinere noe mindre før utløp i sjøen. På begge sider av elva reiser fjellene seg mer enn 1000 m til værs. Med unntak av Busetevatnet er det bare mindre sjøer i nedbørfeltet.

Nedbørfeltet består hovedsakelig av de tungt forvitrelige grunnfjellsbergartene gneis og granitt, men lengst i sør er det innslag av fyllitt. Områdene rundt utløpet i fjorden har størst mektighet av løsmasser.

Edelløvtrær, som hassel, ask og alm, vokser opp til ca 300 moh. i en sone som kan karakteriseres som sørboreal. Den mellomboreale sone mellom 300 og 650 moh. er dominert av bjørk, men med innslag av gråor. Skoggrensen går ved ca 1080 moh. i den sørvendte siden av Spannsdalen. Den lavalpine sone er dominert av blåbærheier, dvergbjørkheier og vierkratt.

Riksvei 7 krysser vassdraget ved utløpet. Områdene under 100 moh. er ellers påvirket av gårdsdrift og grusuttak. Det går skogsbilvei ca 3 km innover i dalføret. Dette området er tilplantet med gran. Fjellområdene blir benyttet til beite.

Naturfaglige verdier

Vassdraget har en forholdsvis liten lavlandsdel, men de typiske vegetasjonstyper for de bratte dalførene på vestsiden av Hardangervidda er representert. Vassdraget er relativt lite påvirket av tekniske inngrep og har referanseverdi. Vassdraget kan ikke vurderes isolert, men må sees i sammenheng med Hardangervidda nasjonalpark og de vernede vassdragene Kinso og Opo lenger sør. Det antas at de fleste naturfaglige elementer allerede er ivaretatt gjennom tidligere vern.

Geofag

Erdalen er en botndal med bratte dalsider. I nedre del av dalen ligger det store mengder med glasifluvialt materiale som erosjonsrester på begge sider av dalen. Disse ble avsatt som elvevifter ned mot havnivået tidlig i Preboreal. På vestsiden av dalen ligger det skredmateriale og på østsiden ligger det morene. I elveløpet er det stort sett grovt materiale. Flere små elvesletter er dannet ved at ras har demmet opp elveløpet og det er avsatt grovt materiale bak disse. Langs elva er det en del erosjon i kvartære avsetninger. Det er relativt stor formrikdom når det gjelder resente prosesser. Kvartære avsetninger har også en viss interesse.

*Middels verneverdi ***

Botanikk

Floristisk er vassdraget middels rikt, med botanisk interessante områder i fjellet og med flere kalkkrevende, til dels sjeldne arter i de sørlige fjellene. Bortsett fra rike plantesamfunn i fjellet er det ikke funnet sjeldne natur- eller vegetasjonstyper. De flate elvestrekningene med tette vierkratt og meandrer har også verneverdi. Lavlandssonen er lite representert, men vassdraget har likevel typeverdi for regionen. Erdalsvassdraget er omgitt av varig vernete vassdrag og av Hardangervidda nasjonalpark, og de fleste av elementene i nedbørfeltet er derfor allerede ivaretatt gjennom vern.

*Stor verneverdi ****

Landfauna

Busetvatnet skiller seg ut med spesielle forekomster av vannfugl, bl a svartand og sjøorre. Området er godt egnet for klippehekkende rovfugl, og kongeørn, dvergfalk og tårnfalk er registrert i nedbørfeltet. Rein har en viktig trekkvei nordvestover fra kalvingsområdet i Veig og forbi østsiden av Busetvatnet. Elg har i den seinere tid etablert seg i området, mens hjort kun forekommer som streifdyr. Det er mulig forekomst av bjørn og jerv i området.

*Stor verneverdi ***.*

Vannfauna

De fleste ferskvannsbiotopene ligger i fjellet og er næringsfattige. De lavereliggende deler av feltet er ensartet med hensyn til lokaliteter. Faunaen er forholdsvis artsfattig, men tettheten av dyr er større enn i nabovassdraget Bjotveitelvi. Det er bl.a. funnet en sjelden steinflueart i vassdraget. I Busetvatnet er det påvist marflo. Faunasammensetningen viser ingen tegn til forsurening og vassdraget har sannsynligvis god og stabil vannkvalitet. Sjøørret går ca 500 m opp i vassdraget. Busetvatnet har middels stor ørret av fin kvalitet, mens Vetlevatnet har en overbefolket bestand under middels kvalitet.

*Stor verneverdi ****

Kulturminneverdier

Funn på Erdal tyder på en jordbruksbasert bosetting i yngre steinalder. Sør for Busetvatnet er det funnet en pilspiss som viser at det har vært drevet jakt i fjellet i samme periode. Folk fra Bu, vest for Erdal, kan også ha utnyttet utmarksressursene i fjellområdet i jern- og middelalder. Ved Busetvatnet ligger det en jernutvinningsplass, og på Bu er det funnet jernvinneovner. Her ligger det også flere gravhauger fra jernalderen. Disse funnene kan belyse spørsmål knyttet til jernvinnas historie på Vestlandet. Det er kjent dyregraver i fjellområdet, samt buer og tufter som kan ha sammenheng med fangst og tidlig beitebruk.

Gården Erdal har vært bosatt siden middelalderen. Et av brukene har et verdifullt bygningsmiljø hvor eldste del av stovehuset, opprinnelig ei røykstove, og løa trolig er fra 1800-tallet. På stolene i området har stolshusene tradisjonelt hatt sel med steinmurt fjøs i underetasjen.

Området har interessante kulturminner som dekker et langt tidsrom. Kulturminnene har kulturhistoriske verdier i lokal, til dels regional sammenheng. Spesielle kunnskapsverdier er knyttet til

bruk av utmarksressursene i forhistorisk tid og middelalder.

*Stor verneverdi ****

Friluftsjnteresser

Landskapet i nedbørfeltet er kontrastrikt og variert med store opplevelseskvaliteter. De merkete stiene og Bergen Turlags hytte gjør området godt egnet som utgangspunkt for flerdagsturer innover Hardangervidda. Terrenget er først og fremst egnet for aktiviteter sommerstid, mens de bratte oppstigningene ikke gjør området spesielt attraktivt for skigåing vinterstid. Deler av fjellet har gode jakt- og fiskeområder. Vassdraget utgjør en del av et tradisjonsrikt turområde både sommer som vinter. Bruken er imidlertid noe mindre enn for de lettere tilgjengelige områdene på vidda. Brukerne er både lokalt bosatte og fotturister fra Bergensområdet og utlandet.

*Stor verdi ****

Landbruksinteresser

Området omfatter 17 gårdsbruk med ca 500 da jordbruksareal, 1500 da produktiv barskog og 2600 da produktiv løvskog. De fleste brukene ligger utenfor nedbørfeltet, men har rettigheter innenfor. Foruten storfe og sauehold drives det litt fruktdyrking. Årlig avvirkning i skogen ligger på ca 200 m³. Det er gode fjellbeiter.

*Middels verdi ***

Kraftressurser

Kraftressursene i Bjotveitelvi og Erdalsvassdraget kan utnyttes ved å bygge ut fallet mellom Vatnasetvatnet i Bjotveitelvi og Eidfjorden. Erdalsvassdraget overføres fra Busetevatnet som reguleres 27,5 m (+24 m, -3,5 m), og som sammen med Vatnasetvatnet (+3,5 m, -5,5 m) utgjør prosjektets magasiner. Produksjonen vil kunne bli 189 GWh midlere årsproduksjon dyr kraft. Prosjektet er plassert i kategori III (12) i Samlet plan.